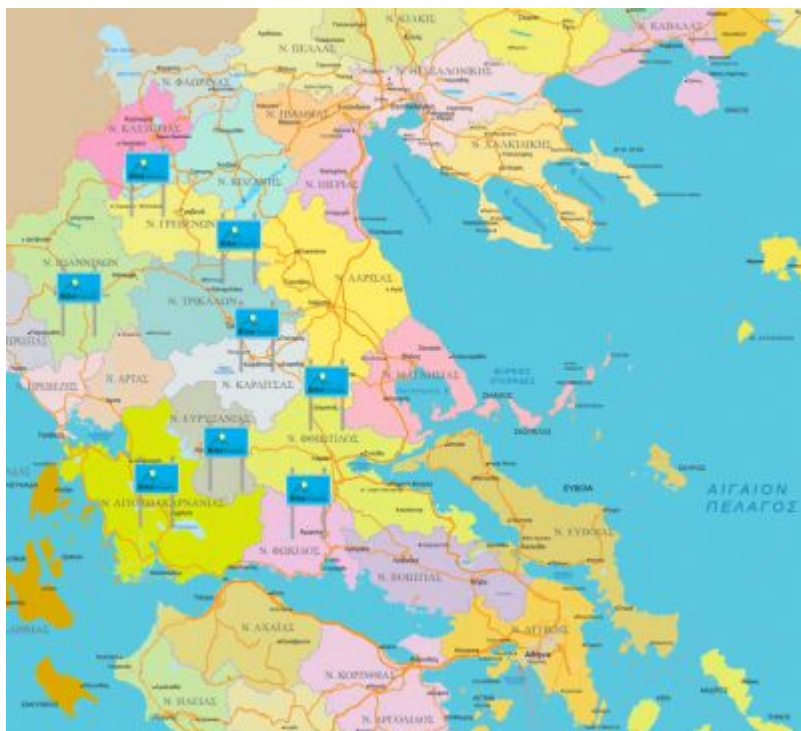

53 χωριά σε 8 νομούς

53 χωριά σε 8 διαφορετικούς νομούς για τη διαδρομή του Bike Odyssey 2018!

Από γραφικά, ορεινά χωριά ξεχωριστού φυσικού κάλλους και ιστορικής σημασίας θα περάσει ο δυσκολότερος ίσως για τα ελληνικά δεδομένα αγώνας ορεινής ποδηλασίας που θα διαρκέσει 8 μέρες και θα διασχίζει την οροσειρά της Πίνδου.

Κάποια από τα ενδιάμεσα χωριά και οικισμοί απ' όπου διέρχεται η διαδρομή του Bike Odyssey 2018 :

Σμίξη - 1ο Χωριό Σταθμός

Η Σμίξη είναι ορεινό χωριό του νομού Γρεβενών και είναι χτισμένη σε υψόμετρο 1.220 μέτρων στις πλαγιές του Σμόλικα και αποτελεί έναν από τους πιο ορεινούς οικισμούς της Ελλάδας. Η Σμίξη δεν ήταν πάντα στη θέση που βρίσκεται σήμερα (38 χλμ ΝΔ των Γρεβενών). Το χωριό δημιουργήθηκε από την ένωση των οικισμών «Μπίγκα» και

«Πινακάδες». Όταν η περιοχή των Πινακάδων μαστιζόταν από ελονοσία, οι κάτοικοί της αποφάσισαν να μετακινηθούν αλλού για να γλιτώσουν. Οι κάτοικοι της Μπίγκα φοβούμενοι το ίδιο, αποφάσισαν να ακολουθήσουν τους πρώτους, διαφωνώντας όμως μεταξύ τους για το σημείο ίδρυσης του νέου οικισμού. Τότε ο γεροντότερος αποφάσισε να ξεκινήσουν δύο νέοι - ένας από κάθε οικισμό με μια πέτρα στα χέρια τους - και στο σημείο που θα συναντιόντουσαν θα έφτιαχναν το νέο οικισμό και θα θεμελιώναν την εκκλησία του Αγ. Νικολάου. Έτσι και έγινε και το χωριό ονομάστηκε Σμίξη (= σμίξιμο των δύο οικισμών). Οι πέτρες που κρατούσαν οι δύο νέοι ενσωματώθηκαν στα θεμέλια της εκκλησίας του Αγ. Νικολάου, όπως είχε αποφασισθεί. Το χωριό κτίστηκε με πολύ προσωπική εργασία: κυρατζήδες κουβαλούσαν πέτρες με τα μουλάρια, ενώ Σμιξιώτες μετανάστες στην Αμερική ανέλαβαν τη χρηματοδότηση του έργου. Γενικά από πολύ παλιά υπήρχε μεγάλη αλληλοβοήθεια και αλληλεγγύη μεταξύ των Σμιξιωτών. Κάποτε μάλιστα θεωρούσαν προσβολή για τον τόπο να παντρευτεί κάποια νέα, άντρα από κάμπο. Πάντα παντρεύονταν μεταξύ τους, διατηρώντας έτσι το έθιμο της επιγαμίας. Ο πληθυσμός της είναι 750 κάτοικοι. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως ο πληθυσμός φτάνει τα 1.000 άτομα από 20 Ιουλίου έως τέλη Αυγούστου, ενώ το χειμώνα μένουν στο χωριό 10 - 15 οικογένειες. Αυτό συμβαίνει κυρίως επειδή πολλοί από τους Σμιξιώτες είναι μετακινούμενοι κτηνοτρόφοι και το υψόμετρο της Σμίξης (1.250 μ.) δεν ευνοεί την εργασία τους. Εκτός από αυτούς υπάρχουν ελεύθεροι επαγγελματίες που ασχολούνται με τον τουρισμό, υλοτόμοι και ακόμα βιοτεχνικός σύλλογος που φτιάχνει παραδοσιακά υφαντά. Λόγω της γειτνίασης της με το χιονοδρομικό κέντρο της Βασιλίτσας έχει μετατραπεί σε σημαντικό χειμερινό θέρετρο της περιοχής.

Αβδέλλα

Η Αβδέλλα είναι χαρακτηρισμένος ως αγροτικός ορεινός οικισμός, κτισμένος σε υψόμετρο 1300μ. Βρίσκεται στο δυτικό άκρο του νομού Γρεβενών, κοντά στα όρια με το νομό Ιωαννίνων. Απέχει από τα Γρεβενά, 43 χλμ. περίπου, προς τα ΝΔ. Το χωριό είναι κτισμένο στις ανατολικές πλαγιές της Βόρειας Πίνδου, σε κατάφυτη περιοχή και στα όρια του εθνικού δρυμού Βάλια Κάλντα, σε μεγάλο υψόμετρο αποτελώντας έναν από τους πιο ορεινούς οικισμούς της Ελλάδας. Πριν το 1800, το χωριό βρισκόταν στη θέση «Φαντίνες», αλλά οι κάτοικοι, κυρίως μεγάλες οικογένειες Βλάχων κτηνοτρόφων, μετακινήθηκαν στη σημερινή θέση λόγω καλύτερου κλίματος. Οι Αβδελιώτες συμμετείχαν ενεργά τόσο στην Επανάσταση του 1821 όσο και στο Μακεδονικό Αγώνα με κυριότερους Μακεδονομάχους Ζήση Βέρρο και Ιωάννη Χατζηγιάννη.

Μηλιά

Η Μηλιά είναι ένα από τα ωραιότερα χωριά της Ηπείρου. Βρίσκεται σε υψόμετρο 1250 μέτρων πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, στον ορεινό όγκο της Πίνδου. Γεωπολιτικά ανήκει στον νομό Ιωαννίνων και ειδικότερα καταλαμβάνει το βορειοανατολικό τμήμα του νομού, σε απόσταση μόλις 65 χιλιομέτρων από τα Γιάννενα. Συγκαταλέγεται στα βλαχοχώρια της Πίνδου, με μόνιμο πληθυσμό 450 κατοίκους. Αγκαλιασμένη από τα όρη Λιβάδι, Μαυροβούνι και Τσαπούλη της οροσειράς της Πίνδου και από τα Αντιχάσια, βρίσκεται μεταξύ του Μετσόβου (Ν. Ιωαννίνων), του Μαλακασίου, της Παλιάς Κουτσούφλιανης (Ν. Τρικάλων) και της Κρανιάς (Ν. Γρεβενών), στη γωνιά της συμβολής των ορίων της Ηπείρου, Θεσσαλίας και Δ. Μακεδονίας.

Καλλιρρόη - 2ο Χωριό Σταθμός

Η Καλλιρρόη είναι ορεινό χωριό του νομού Τρικάλων. Είναι χτισμένη σε υψόμετρο 1.040 μέτρων στις πλαγιές της νότιας Πίνδου, ανάμεσα στις κορυφές Ντάλια (1.500 μ.), Κρούτσια Πάπλου (1.700 μ.) και Μπουρντένι (1.750 μ.), μεταξύ Κρανιάς και Πολυθέας. Απέχει 60 χλμ. από την Καλαμπάκα και αποτελεί έναν από τους πιο ορεινούς οικισμούς της Θεσσαλίας. Η Καλλιρρόη ανήκει στην Κοινότητα Ασπροποτάμου.

Οι 200 περίπου κάτοικοί του (κατά τους θερινούς μήνες) ασχολούνται με την υλοτομία (8.500 στρ. δάσους με έλατα, πεύκα και οξιές) και την κτηνοτροφία. Το χειμώνα το χωριό ερημώνει και το κοινοτικό γραφείο μεταφέρεται και λειτουργεί στα Τρίκαλα. Αντίθετα το καλοκαίρι τα πάντα ζωντανεύουν με την έλευση όχι μόνο

των ντόπιων που επιστρέφουν στα σπίτια τους αλλά και παραθεριστών που σπεύδουν να απολαύσουν την ομορφιά του τόπου και το καλό κλίμα, φτάνοντας έτσι σε αριθμό τους 1.000 κατοίκους. Το φυσικό περιβάλλον παραμένει παρθένο κι αυτό επέτρεψε τη διατήρηση στα δάση πολλών άγριων ζώων, όπως είναι τα ζαρκάδια, οι λύκοι, οι αλεπούδες, οι λαγοί, οι αρκούδες και οι σκίουροι. Το ποτάμι της Καλλιρρόης που χύνεται στον Ασπροπόταμο είναι βιότοπος της πέστροφας. Αν και οι μαρτυρίες για τις κατά καιρούς μετακινήσεις των πληθυσμών κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας είναι αποσπασματικές, γνωρίζουμε πως Βλάχοι από την περιοχή του Ασπροποτάμου εγκαταστάθηκαν στην Ηράκλεια (Τζουμαγιά Σερρών). Ίσως μια τέτοια μετακίνηση να ήταν ο λόγος της ερήμωσης του χωριού προ του 1830, όπως μαρτυρά η παράδοση. Επίσης αναφέρεται πως από το χωριό πέρασε και δίδαξε ο εθναπόστολος Κοσμάς ο Αιτωλός. Οι δύο εκκλησίες του χωριού ακολούθησαν τη μοίρα του οικισμού. Έτσι, ο ιερός ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου, που χρονολογούνταν πριν από το 1600, κάηκε το 1943 από τους Γερμανούς και στη θέση του κτίστηκε καινούργιος. Διατηρήθηκε μόνο το παλαιό καμπαναριό. Το Δεκαπενταύγουστο γιορτάζει μεγαλοπρεπώς με καθιερωμένο γλέντι μετά τη Θεία Λειτουργία στην πλατεία του χωριού. Η εκκλησία του Αγ. Νικολάου, που θεωρείται και η παλαιότερη του χωριού, γκρεμίστηκε το 1970 και στη θέση της κτίστηκε καινούργιος ναός στον οποίο τοποθετήθηκε τμήμα από το εικονοστάσι και φορητές εικόνες που σώθηκαν από την παλαιά εκκλησία.

Ανήλιο

Το Ανήλιο είναι ένα ορεινό , βλαχόφωνο χωριό του νομού Ιωαννίνων. Είναι χτισμένο σε υψόμετρο 1.060μ. στις βουνοπλαγιές της βόρειας Πίνδου, απέναντι από το Μέτσοβο και στη σκία της βουνοκορφής ' 'Φατζέτου' ' της Πίνδου. Η βλάχικη ονομασία του είναι ' 'Kiare'' που σημαίνει ανήλιαγο μέρος. Ωστόσο το χωριό βρίσκεται σε ένα πανέμορφο και ηλιόλουστο μέρος. Η θέα του φυσικού πλούτου, που κάθε εποχή είναι ξεχωριστή , αλλά και η θέα του παραδοσιακού , κοσμοπολίτικου και γραφικού Μετσόβου το κάνουν μοναδικό.

Για πρώτη φορά , ιστορικά, το συναντάμε το 1674 σε επίσημο έγγραφο της τουρκικής δημόσιας διοίκησης. Τότε το χωριό αποτελούσε τον έναν από τους δύο μαχαλάδες του Μετσόβου. Φυσικά είναι σίγουρο πως το Ανήλιο προυπήρχε , αφού ιστορικά έχει καταγραφεί η παρουσία των βλάχων στην περιοχή πολύ νωρίτερα. Κατά τον Πουκεβίλ, κατοικήθηκε από βλαχόφωνο κτηνοτροφικό πληθυσμό τον δέκατο αιώνα.

Κατά την διάρκεια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας το Ανήλιο απολάμβανε προνόμια και είχε σχετική αυτονομία και τοπική αυτοδιοίκηση. Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους στις 31 Οκτωβρίου το 1912 και αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα έως το 1998. Τότε συνενώθηκε σε δήμο με το Μέτσοβο. Σήμερα το Ανήλιο είναι ζωντανό χωριό με 1000 περίπου κατοίκους, καταστήματα, ξενοδοχεία και σχολεία. Το Ανήλιο είναι το πρώτο σε παραγωγή μελισσοκομικών κυψελών στη Ελλάδα και από τα πρώτα σε παραγωγή βαρελιών. Υπάρχει αξιολογή

κτηνοτροφία στα απέραντα βοσκοτόπια και παράγονται ακόμη τυροκομικά προϊόντα, μέλι, καρύδια, τσάι και ρίγανη.

Αμάραντος

Το χωριό Αμάραντος βρίσκεται στον ορεινό όγκο της Κεντρικής Πίνδου σε υψόμετρο περίπου 950 μέτρων. Μια περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους προστατευόμενη από την Ευρωπαϊκή Ένωση με τη Natura 2000. Ο Αμάραντος είναι ορεινό παραθεριστικό κέντρο, χτισμένο μέσα στα έλατα. Απέχει από τα Τρίκαλα 58 km και από την Καλαμπάκα 37 km. Βρίσκεται στα νότια του Δήμου, μεταξύ υψομέτρων 780 - 1020 m. Το όνομα Αμάραντος δόθηκε το 1928, με αφορμή το λουλούδι «Αμάρανθος» που ανθίζει το Μάιο και κιτρινίζουν τα λιβάδια. Η παλαιά βλάχικη ονομασία ήταν «Βενδίστα».

Παλαιοχώρι

Το Παλαιοχώρι είναι ένα ορεινό χωριό της Πίνδου σε υψόμετρο 1.050 μ. 22 χλμ. ΝΔ της Καλαμπάκας. Περιστοιχισμένο από τις κορυφές της Πίνδου, Κοκκινόβρυση (1.700 μ.), Γκιόναλι (1.700 μ.), Γκούρα (1.900 μ.), Σουφλή (2.010 μ.), Τριγγία (2.204 μ.) και 6000 στρ. παρθένου ελατοδάσους κατά μήκος των ποταμών Πλιάτσικα, Βλάχα, Κατωνίσθα και Κόγκια. Το Παλαιοχώρι ανήκει στον δήμο ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ της Περιφερειακής Ενότητας ΤΡΙΚΑΛΩΝ και η επίσημη ονομασία είναι "το Παλαιοχώριον".

Αηδόνα

Πρόκειται για μια ορεινή κοινότητα της Πίνδου, χτισμένη σε υψόμετρο 850μ., 40 χιλ. Ν.Δ. της Καλαμπάκας. Ιδιαίτερο αξιοθέατο της Αηδόνας είναι η αιωνόβια φτελιά απέναντι από την πλατεία που έχει χαρακτηριστεί Διατηρητέο Μνημείο της φύσης. Η Αηδόνα είναι πρόσωπο της Ελληνικής μυθολογίας που μεταμορφώθηκε σε ομώνυμο πτηνό, το αηδόνη. Υπάρχουν δύο εκδοχές για την μεταμόρφωση της Αηδόνας σε πουλί.

Συμφώνα με την πρώτη εκδοχή η Αηδόνα ήταν κόρη του Πανδάρω και σύζυγος του Ζύθου με τον οποίο απέκτησε έναν γιό, τον Ίτυλο. Η Αηδόνα ένωσε ζήλια για την Νίοβη η οποία ήταν σύζυγος του Αμφίωνα, αδελφό του Ζήθου, και είχε 12 παιδιά. Αποφάσισε λοιπόν να σκοτώσει ένα από τα παιδιά της Νίοβης αλλά κατά λάθος σκότωσε τον γιό της, τον Ίτυλο. Ο Δίας για να απαλύνει τον πόνο της την μεταμόρφωσε σε αηδόνη.

Σύμφωνα με την δεύτερη εκδοχή η Αηδόνα ήταν σύζυγος του Πολύτεχνου. Κάποια στιγμή καυχήθηκε πώς η ευτυχία τους ήταν ανώτερη από αυτή του Δία και της Ήρας. Η Ήρα για να την εκδικηθεί διέταξε την Έριδα να βάλει στην Αηδόνα την ιδέα να συναγωνιστεί τον Πολύτεχνο. Η Αηδόνα κατάφερε να νικήσει το στοίχημα που έβαλαν οι δυο τους και ζήτησε μια νέα δούλα. Ο Πολύτεχνος θυμωμένος της πήγε την αδελφή της, την Χελιδόνα την οποία πρώτα είχε βιάσει. Οι δύο αδελφές για να τον εκδικηθούν σκότωσαν τον γιό του Πολύτεχνου και πρόσφεραν το σώμα του για φαγητό στον Πολύτεχνο. Αυτός μαθαίνοντας τι είχε γίνει προσπάθησε με τη σειρά του να εκδικηθεί. Όμως οι φρουροί του Πανδάρω πρόλαβαν τον Πολύτεχνο, τον άλειψαν με μέλι και τον άφησαν στα έντομα. Η Αηδόνα όμως τελικά τον λυπήθηκε και προσπάθησε να τον σώσει. Αυτό εξόργισε τον πατέρα της. Ο Δίας τους μεταμόρφωσε όλους σε πουλιά. Την Αηδόνα σε αηδόνη, την Χελιδόνα σε χελιδόνη, τον Πολύτεχνο σε πελεκάνο και τον Πινδάρω σε θαλάσσιο αετό.

Ορεινό χωριό του νομού Τρικάλων σε υψόμετρο 910μ. Απέχει 39χιλ. από την Καλαμπάκα και 47χιλ. από τα Τρίκαλα. Το όνομα Χρυσομηλιά είναι σχετικά πρόσφατο. Το παλιό όνομα του χωριού ήταν Πάνω Περλιάγκο έως το 1928. Είχε δοθεί από τους Τούρκους και σήμαινε Πάνω Παναγιά. Πάνω από τον οικισμό απλώνεται δάσος από έλατα , καστανιές και κέδρους.

Το 1943 το χωριό κήκε από τους γερμανούς, ωστόσο μέχρι σήμερα διατηρούνται αρκετές παλιές πέτρινες οικίες και ναοί όπως η Αγία Παρασκευή. Στο χωριό υπάρχει και λαογραφικό μουσείο. Χαρακτηριστικό του χωριού αποτελούν τα πολλά παρεκκλήσια που βρίσκονται μέσα και γύρω από το χωριό.

Περτούλι

Σε υψόμετρο 1090 μέτρων στις πλαγιές του Κόζιακα και σε απόσταση 54 χλμ. Δ. από τα Τρίκαλα, ένας ορεινός παράδεισος περιτριγυρισμένος από βουνά, πυκνά δάση, καταπράσινα λιβάδια και τρεχούμενα νερά περιμένει να σας κατακτήσει. Χτισμένο αμφιθεατρικά, το Περτούλι αποτελούσε στο παρελθόν τόπο συνάθροισης των κτηνοτρόφων της περιοχής. Σήμερα αυτό που κάνει το χωριό να ξεχωρίζει και να αποτελεί ένα από τα πιο αγαπημένα ορεινά θέρετρα της Ελλάδας, είναι τα γραφικά πέτρινα σπίτια του με τις κόκκινες ή πέτρινες στέγες, το χιονοδρομικό κέντρο και το πανέμορφο ελατοδάσος.

Περίπου 5 χλμ. πριν από το Περτούλι, το ελατοδάσος αρχίζει να υποχωρεί και στη θέση του εμφανίζονται θάμνοι και χορτάρι. Εκεί βρίσκονται τα Λιβάδια Περτουλίου, με τα χαμηλά υδρόφιλα φυτά και τον ποταμό Περτουλιώτικο (ή Ξεριά) που δημιουργεί κατά τη ροή του μαιάνδρους, τα «κλούρια» όπως τα λένε οι ντόπιοι και φιλοξενεί ποταμόψαρα και βατράχια. Θα συναντήσετε άλογα που καλπάζουν, αγελάδες που βόσκουν ελεύθερες, ρυάκια και μικρές λιμνούλες, ενώ ζαρκάδια και ελάφια περνούν από δίπλα σας την ώρα που κάνετε πικνίκ, στους χώρους αναψυχής. Στην ίδια θέση βρίσκεται και το χιονοδρομικό κέντρο.

Μετά την Ελάτη και πριν το χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου, συναντάμε αριστερά μας παράκαμψη που οδηγεί στο μικρό γραφικό χωριό Βλάχα. Η Βλάχα έχει υψόμετρο 1116 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας και ανήκει στο Δήμο Πύλης.

Πετροχώρι

32 χλμ. από τα Τρίκαλα, σε υψόμετρο 650 μ., ανάμεσα στα ελατοδάση της Μπουζιάρας και του Μπάλαρου και κάτω από τις κορυφές του Ψηλού (1.500 μ.) και του Προφήτη Ηλία (1.010 μ.) συναντούμε το Πετροχώρι (ή αλλιώς Βίτσαινα), μικρή κοινότητα γεωργοκτηνοτρόφων (350 άνθρωποι το χειμώνα και 480 το καλοκαίρι). Από δάσος του Μπάλαρου, απ' όπου φαίνονται η λίμνη του Πλαστήρα και τα Τρίκαλα, κυλούν τα νερά της πηγής και του χειμάρρου με το ίδιο όνομα αλλά και του καταρράκτη Κληρονόμια ή Πουριά. Κοντά στο χωριό ρέει ο παραπόταμος του Πορταϊκού Πετροχωρίτης και βρίσκονται οι πηγές Πλατανάκι και Μουτσιαροπούλα. Στο χωριό ασκούνται τα επαγγέλματα του κυρατζή και του ξυλογλύπτη. Λειτουργούν ακόμη αποστακτήρια και ο μύλος «του Βλασιώτη» και διατηρείται το παλιό πέτρινο σπίτι Χάνι - Μπέκου. Μισή ώρα με τα πόδια από το χωριό βρίσκονται τα ερείπια αρχαίας οχύρωσης αποτελούμενης από δυο μέρη, το Πάνω και το Κάτω Κάστρο που επικοινωνούν μεταξύ τους με υπόγεια σήραγγα.

Άγιος Ιωάννης

Αποτελεί οικισμό του χωριού Ροπωτού

Λογγιές

Αποτελεί οικισμό του χωριού Ροπωτού

Πύλη - 3ο Χωριό Σταθμός

Η Πύλη Τρικάλων βρίσκεται σε πανέμορφο φυσικό τοπίο στο οποίο κυριαρχούν επιβλητικά βουνά και ο ποταμός Πορταϊκός. Είναι σε κοντινή απόσταση από την πρωτεύουσα του νομού Τρικάλων, και συγκεκριμένα 18 χιλιόμετρα από τα Τρίκαλα. Το όνομα της κωμόπολης της Πύλης οφείλεται στην γεωγραφική τοποθεσία που είναι χτισμένη. Βρίσκεται λίγο πριν το πέρασμα ανάμεσα στα δύο βουνά Κόζιακας και Ίταμος και ουσιαστικά αποτελεί την είσοδο από τις πεδινές και αγροτικές περιοχές του νομού Τρικάλων προς τις ορεινότερες και νότιες περιοχές της Πίνδου. Βρίσκεται πάνω στον δρόμο Τρικάλων-Άρτας ενώ αποτελεί αγαπημένη στάση για τους εκδρομείς πριν φτάσουν στους δημοφιλείς χειμερινούς προορισμούς της Ελάτης, του Περτουλίου και του χιονοδρομικού κέντρου που βρίσκεται εκεί. Στην Πύλη των 2.500 περίπου κατοίκων υπάρχουν αρκετά αξιοθέατα τα οποία αξίζει να δείτε. Το πρώτο είναι το πολυφωτογραφημένο πέτρινο τοξωτό γεφύρι που δεσπόζει πάνω από τον Πορταϊκό ποταμό. Βρίσκεται περίπου ενάμιση χιλιόμετρο έξω από την Πύλη και είναι άριστα εναρμονισμένο με το άγριο φυσικό τοπίο για περίπου 500 χρόνια αφού χτίστηκε το 1514 από τον Άγιο Βησσαρίωνα. Πρόκειται για ένα κατασκευαστικό επίτευγμα της εποχής αρκεί να αναλογιστείτε πως έχει μήκος 67 μέτρων. Εάν περάσετε πάνω από το γεφύρι στην άλλη όχθη του ποταμού και περπατήσετε με τη φορά του Πορταϊκού για 1 περίπου χιλιόμετρο θα συναντήσετε το σημαντικότερο βυζαντινό και θρησκευτικό μνημείο της περιοχής της Πύλης. Τον Βυζαντινό ναό Πόρτα Παναγία. Ο ναός της Πόρτας Παναγιάς ή αλλιώς η «Παναγιά των Μεγάλων Πυλών» βρίσκεται απέναντι από την Πύλη, στον συνοικισμό Πόρτα που ήταν και η γενέτειρα του Αγίου Βησσαρίωνα. Χτίστηκε το 1283 από τον σεβαστοκράτορα Ιωάννη Α' Άγγελο Κομνηνό Δούκα και παρότι έχει υποστεί αρκετές και μεγάλες ζημιές από τότε έχει διατηρήσει αρκετά στοιχεία όπως τις τοιχογραφίες που είναι σχετικά πρόσφατες, του 18 αιώνα αλλά και το αρχικό δάπεδο. Η μοναδικότητα του ναού πέρα από την σημαντική ιστορική και θρησκευτική σημασία που έχει για την ευρύτερη περιοχή των Τρικάλων, βρίσκεται σε δύο ψηφιδωτά της κύριας πύλης του Ιερού. Πρόκειται για τις ολόσωμες εικόνες της Παναγίας και του Χριστού, τοποθετημένες αντίθετα προς την χριστιανική ορθόδοξη παράδοση, με τον Χριστό αριστερά και την Παναγία δεξιά.

Άγιος

Χωριό δίπλα στο οικισμό Λογγιές Ροπωτού.

Δημήτριος

Βατσουινιά

Ημιορεινός οικισμός του νομού Καρδίτσας σε απόσταση 10χλμ από το Μουζάκι, η Βατσουινιά είναι αραιοκατοικημένη ανάμεσα σε δάση από καστανιές, έλατα και δρύες. Η ίδρυση του χωριού χάνεται στα βάθη των αιώνων. Στη θέση "Παλιοκκλήσι", πολύ κοντά στον οικισμό, τοποθετείται το βασιλείο των αρχαίων Σελλών. Στα νεότερα χρόνια, σύμφωνα με μαρτυρίες, γύρω στο 1800 έγιναν πολλές μάχες στην περιοχή. Στο τέλος του προηγούμενου αιώνα, ο πληθυσμός του οικισμού ενισχύθηκε σημαντικά.

Ιδιαίτερο μνημείο της περιοχής αποτελεί η εκκλησία της Κοίμησης της Παναγίας. Η ίδρυσή της στη θέση Παναγιά τοποθετείται χρονικά στον 16ο αιώνα και το εσωτερικό της είναι γεμάτο από τοιχογραφίες. Εξίσου αξιοπρόσεκτη είναι η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, βασιλική με κίονες, που βρίσκεται στο κέντρο του οικισμού και χτίστηκε το 1900. Τέλος μέσα στο χωριό υπάρχουν τρεις ερειπωμένοι νερόμυλοι που παραπέμπουν σε παλαιότερες εποχές. Το βασικό εισόδημα των κατοίκων εξασφαλίζουν η γεωργία και η κτηνοτροφία. Το χωριό διαθέτει εξαιρετικό πόσιμο νερό το οποίο σύμφωνα με χημικές αναλύσεις του Γενικού Χημείου του κράτους, είναι ένα από τα καλύτερα της Ελλάδας. Ο ποταμός Πάμισος, που διέρχεται από το κέντρο του χωριού και εκβάλλει στον Πηνειό, δροσίζει το χωριό. Η βλάστηση στις όχθες του ποταμού είναι πλούσια και η ορνιθοπανίδα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Στην περιοχή της Βατσουινιάς υπάρχουν τρεις πηγές, η πηγή Σκλήθρα που είναι εύκολα προσβάσιμη και οι πηγές Σάμη και Γκούρα που προσεγγίζονται δύσκολα. Υπάρχει ακόμη ένα δάσος 7000 στρεμμάτων με δρύες, έλατα και καστανιές στο οποίο μπορεί κάποιος να φτάσει πεζοπορώντας μέσα από γραφικά μονοπάτια. Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι η κοινότητα Βατσουινιάς μαζί με πολλούς κατοίκους ίδρυσε την Κοινοτική Επιχείρηση Λαϊκής Βάσης, Υδροηλεκτρική α.ε. , για την εκμετάλλευση των νερών της περιοχής και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας 600kw.

Σπάθες

Οικισμός του χωριού Δρακότρυπα. Η περιοχή είναι πολύ γνωστή για την κατασκευή σπαθιών εξου και η ονομασία της «Σπάθες».

Κεραμαριό

Σημείο κοντά στο χωριό Δρακότρυπα όπου υπάρχει ο πολυχώρος «Κεραμαριό», που είναι παραδοσιακός ξενώνας και ταβέρνα, και από εκεί έχει πάρει το όνομά της και η ευρύτερη περιοχή.

Δρακότρυπα

Η Δρακότρυπα είναι χωριό του δήμου Μουζακίου Καρδίτσας. Βρίσκεται σε υψόμετρο 650μ., σχεδόν στους πρόποδες δύο βουνών- Τυμπάνου και Καραβούλας-, και περιβάλλεται από ελατοδάσος. Επειδή το μεγαλύτερο μέρος του δάσους είναι παρθένο, έχουν βρεί σε αυτό καταφύγιο πολλά είδη πανίδας και μερικά από αυτά είναι εξαιρετικά σπάνια. Μέσα στο δάσος έχουν κάνει την εμφανισή τους αγριογούρουνα, ζαρκάδια και αλεπούδες. Το χωριό αυτό χάνεται στο πράσινο και τα άφθονα νερά. Υπάρχουν επίσης και πηγές με ιαματικά νερά καθώς και το σπήλαιο δρακότρυπα στο οποίο οφείλεται και το όνομα του χωριού. Σύμφωνα με την παράδοση, εκεί κατοικούσε ένας δράκος. Η Δρακότρυπα, γνωστή από πολλούς αιώνες με το όνομα Σκλάταινα, υπήρξε η έδρα βιοτεχνιών σπαθοποιίας κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας. Ένας οικισμός της εξακολουθεί και σήμερα να φέρει το όνομα Σπάθες. Οι σημερινοί κάτοικοι της Δρακότρυπας κατάγονται κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό από την περιοχή των Μαστροχωριών Κόνιτσας. Ήταν τεχνίτες πέτρας και χρησιμοποιούσαν μια συνθηματική γλώσσα, τα μαστόρικα ή αλλιώς κουδαρίτικα, για να συνεννοούνται στη δουλειά τους. Στη περιοχή σώζεται ένα σημαντικότερο μνημείο των Αγράφων, το μοναστήρι της Αγίας Τριάδας, το οποίο χτίστηκε το 1743. Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας

πέρασαν από αυτό σπουδαίοι Έλληνες όπως ο Γεώργιος Καραϊσκάκης και ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός. Το χωριό, στο παρελθόν, έχει υποστεί πολλές καθιζήσεις των οποίων τα ίχνη είναι εμφανέστατα ακόμη και σήμερα. Σύμφωνα με την παράδοση οι καθιζήσεις αυτές οφείλονται σε κατάρτα του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού διότι οι κάτοικοι και οι μοναχοί της μονής της Αγίας Τριάδας, κατά την επίσκεψή του στο χωριό, του φέρθηκαν φιλόξενα. Στο χωριό λειτουργεί βιβλιοθήκη και βρίσκεται υπό κατασκευή μουσείο με εκθέματα του 18ου και 19ου αιώνα. Τέλος αξίζει να πούμε πως η Δρακότρυπα είναι γενέτειρα τεσσάρων πρωταθλητών: του Δημοσθένη Ταμπάκου, ολυμπιονίκη στους κρίκους, της Εύης Ταμπάκη, παγκόσμιας πρωταθλήτριας στη ρυθμική γυμναστική, της Χριστίνας Ταμπάκη, πρωταθλήτριας Ελλάδας στα 100 μέτρα με εμπόδια και της Αθηνάς Παπασωτηρίου, πρωταθλήτριας Ελλάδας στο έπταθλο.

Πλατάνια

Οικισμός του χωριού Οξυά Καρδίτσας με υψόμετρο 979 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας.

Παλαιοχώρι

Το Παλαιοχώρι ανήκει στο Δήμο Αργιθέας και αποτελεί κεντρικό συνοικισμό. Διαρθρώνεται κατά επίπεδα σε ομαλή κατάφυτη πλαγιά και υψομετρικά βρίσκεται στα 950μ. Οι κάτοικοί του ανέρχονται σε 33, είναι κυρίως ντόπιας καταγωγής και ασχολούνται με την κτηνοτροφία και τη μελισσοκομία. Σημαντικότερο μνημείο του

συνοικισμού αποτελεί ο λιθόχτιστος μεταβυζαντινός ναός του Αγίου Γεωργίου (17ου αιώνα) στον προαύλιο χώρο του οποίου ανταμώνουν κάθε χρόνο ντόπιοι και επισκέπτες την τελευταία Κυριακή του μήνα Ιουλίου.

Φυλακτή

Η Φυλακτή είναι ένα ορεινό χωριό του νομού Καρδίτσας, χτισμένο σε υψόμετρο 1000 μέτρων στις πλαγιές των Αγράφων, πολύ κοντά στη λίμνη Πλαστήρα, με 278 κατοίκους. Αποτελεί έναν από τους πιο ορεινούς οικισμούς της Θεσσαλίας. Η ιστορία του χωριού τοποθετείται πριν τους βυζαντινούς χρόνους. Παλιότερα βρισκόταν στη θέση «Αγ. Απόστολοι» και λεγόταν Μεγάλη Πουλιάνια. Εξαιτίας αρρώστιας όμως οι κάτοικοι μετοίκησαν στη σημερινή θέση όπου βρίσκονταν τα μοναστήρια Αγ. Τριάδας και Αγ. Γεωργίου. Ονόμασαν το χωριό Σερμενίκον λόγω της αρρώστιας (σιρμή < μεταδοτικότητα-επιδημία) και μετά το 1928 πήρε τη σημερινή του ονομασία Φυλακτή, επειδή το χωριό φυλάχτηκε πλέον από την αρρώστια. Εντυπωσιακό είναι το δάσος ελάτης 8000 στεμμάτων απέναντι από το χωριό. Η χλωρίδα αποτελείται από έλατα, δρύες, καστανιές και κέδρους ενώ διαβιώνουν εκεί λαγοί, αγριογούρουνα, ζαρκάδια και πέρδικες. Από τις γύρω κορυφές – Βουτσικάκι 2154μ, Πετράλωνα 1150μ., Τσουκαρέλα 1600μ., Καφκύ 1800μ. – η θέα προς το θεσσαλικό κάμπο και την Ήπειρο είναι μοναδική. Από το όρος Βουτσικάκι πηγάζει ο ποταμός Μέγδοβας και χύνεται στην λίμνη Πλαστήρα. Στην περιοχή Τέμπλα νοτίως του χωριού και πίσω από το χιονοδρομικό κέντρο, βρίσκεται η σπηλιά του Καϊμακιά. Εντός του χωριού βρίσκουμε αρκετά μονοπάτια και δρόμους ιδανικά για πεζοπορία, που μας οδηγούν σε μέρη όπως η Βρύση της Κασσάνδρας, η Λίμπο και ο Αι-Γιάννης. Από το χωριό ξεκινούν δύο βατοί δρόμοι προς το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία. Στην Φυλακτή συναντάμε επίσης πολλές πετρόχτιστες βρύσες και στο δάσος βρίσκουμε την βρύση Εννιά Νερά. Στολίδι του χωριού αποτελεί η μονή της Αγίας Τριάδος του 17ου αιώνα με το σωζόμενο τρίκογχο ναό με νάρθηκα και εξωτερική στοά, με το ξυλόγλυπτο τέμπλο του 1852 και αξιόλογες τοιχογραφίες. Οι ασχολίες των κατοίκων των κατοίκων είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία. Στο χωριό υπάρχει και ιχθυοτροφείο με πέστροφες και σολομούς.

Πεζούλα

Η Πεζούλα είναι μια γραφική κοινότητα που βρίσκεται νοτιοδυτικά της Καρδίτσας και απέχει 33 χλμ. Η διαδρομή από την πόλη προς τη Πεζούλα είναι υπέροχη καθώς περνά μέσα από την καταπράσινη φύση. Καστανιές, έλατα και βελανιδιές εναλλάσσονται και δημιουργούν τοπία μοναδικής αισθητικής. Είναι κτισμένη σε 900 μ. υψόμετρο, μέσα στο πράσινο.

Ο πληθυσμός του χωριού ανέρχεται σε 150 άτομα, ενώ κατά τους καλοκαιρινούς μήνες φτάνει γύρω στα 1.500 άτομα. Αυτοί αντλούν το εισόδημά τους από τη γεωργία (καλαμπόκι, πατάτες, φασόλια, καρύδια, μήλα) και την κτηνοτροφία (αιγοπρόβατα, βοοειδή).

Την πρώτη γραπτή μνεία για το χωριό έχουμε στα τέλη του 16ου αι. Ο Αγ. Σεραφείμ, του οποίου η κάρα φυλάσσεται στη Μονή Κορώνας, καταγόταν από εδώ. Κοντά στις όχθες του Μέγα ποταμού υπάρχει ένας γραφικότατος νερόμυλος. Η πέτρινη βρύση της Αγ. Παρασκευής διατηρείται σε καλή κατάσταση, η βρύση Καραγιάννη βρίσκεται σχεδόν στην άκρη του χωριού και η βρύση Αλεξανδρή είναι στον οικισμό της Νεράιδας. Ενδιαφέρων για τον επισκέπτη είναι ο τρίκογχος καμαροσκεπαστος ναός του Αγ. Παντελεήμονα προς το χωριό (στα Καλύβια), μέσα σε ξέφωτο πυκνού δάσους με ωραία θέα προς τη λίμνη (παλιά στη θέση αυτή το 16ο αι. υπήρχε μοναστήρι), που ανακαινίστηκε το 18ο αι.

Από την κορυφή Καραμανώλη σε υψόμετρο 1.500 μ. περίπου η θέα προς τη Λίμνη Πλαστήρα είναι μαγευτική. Ένα άλλο σημείο με ιδιαίτερη θέα είναι το «Μοναχό κλαρί» πάνω από τον οικισμό της Νεράιδας. Στο χωριό υπάρχουν περίπου 3.000 στρέμματα δασικής έκτασης με έλατα, καστανιές και δρυς. Χωματόδρομος οδηγεί στο Χιονοδρομικό Κέντρο και το Ορειβατικό Καταφύγιο. Το σπήλαιο «Δρακότρυπα» 1 περίπου χλμ. με κατεύθυνση προς την κορυφή Καραμανώλη, βρίσκεται δυτικά του χωριού.

Στα Καλύβια Πεζούλας βρίσκεται η πλαζ Πεζούλας. Στην ήρεμη και μαγευτική ατμόσφαιρα της μπορείτε να ψαρέψετε, να κολυμπήσετε στα καθαρά νερά της λίμνης, να απολαύσετε μία βόλτα με κανό, ή να ασχοληθείτε με διαφορά σπορ.

Νεράιδα

(Καρδίτσα)

Στη νότια κορυφογραμμή της Πινδου και στο κέντρο του ορεινού και απρόσιτου όγκου των Αγράφων, κOURνιασμένο

στις ελατοσκέπαστες πλαγιές της Μάρτσας σε υψόμετρο 800-960 μέτρα, είναι κτισμένο το χωριό Νεραίδα ή Σπινάσα, όπως λεγόταν παλιότερα. Η ετυμολογική προέλευση του ονόματος Σπινάσα δεν είναι εξακριβωμένη, έχουν όμως διατυπωθεί κατά καιρούς διάφορες εκδοχές όπως:

α) Το όνομα του χωριού Σπινάσα προέρχεται από το αρχαίο «σπίνος» + «άνασσα», (βασίλισσα των σπίνων) που δηλώνει την πληθώρα των πουλιών σπίνων.

β) Το όνομα προέρχεται από το αρχαίο (ομηρικό) ρήμα «σπίν» + «άσσα» που δηλώνει «στροφή έχω» δηλ. τόπος αθέατος, κρυμμένος που συναντάται μετά από στροφή.

γ) Το όνομα προέρχεται από το κουτσοβλάχικο "Spin" + "oasa" που σημαίνει τόπος με αγκάθια, αγκαθότοπος.

Το 1928 όπως και πολλά άλλα χωριά αλλάζει όνομα και από Σπινάσα μετονομάζεται σε Νεραίδα, λόγω των πολλών πηγών, με νερά, που υπάρχουν μέσα στο χωριό αλλά και της ωραιότητάς της. Στο χώρο αυτό κατοικούσαν άνθρωποι από τα πολύ παλιά χρόνια, από πρό Χριστού (π. Χ.), και αδιάψευστη μαρτυρία αυτού είναι τα παλιά κτίσματα που σώζονται, τα κάστρα, οι αρχαίοι τάφοι που ευρέθηκαν και οι ονομασίες τοπίων (Πολύνικο ή Πολύκοινο, Ελληνικά, Πελασγικό κάστρο Κύφου, κάστρο Τσιούμας, ερείπια χωριών Κύφου, Μπέσια, Ρογάτα, κ.λ.π.). Η ευρύτερη περιοχή στους αρχαίους χρόνους λεγόταν Δολοπία (από τους Δόλοπες αρχαίο ελληνικό φύλο) και περιελάμβανε το χώρο από τα «ριζά» του κάμπου μέχρι το Βελούχι και από τη Νευρόπολη μέχρι την Ξενιάδα. Στο κέντρο σχεδόν της περιοχής αυτής είναι και χωριό Νεραίδα.

Καλύβια Πεζούλας - 4ο Χωριό Σταθμός

Τα Καλύβια είναι οικισμός της Τοπικής Κοινότητας Πεζούλας του Δήμου Λίμνης Πλαστήρα στο Νομό Καρδίτσας, όπως αυτός συστάθηκε σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτης. Από το 1999 έως το 2010 σύμφωνα με το Σχέδιο Καποδίστριας ανήκαν διοικητικά στο Δ.δ. Πεζούλας του Δήμου Νεβρόπολης Αγράφων. Πρόκειται για έναν αναπτυσσόμενο οικισμό με πολλές εξοχικές κατοικίες. Βρίσκεται σε απόσταση 42 χιλιομέτρων νοτιοδυτικά της Καρδίτσας και ο πληθυσμός του ανέρχεται σε 223 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Πριν από τη δημιουργία της λίμνης οι κάτοικοι του οικισμού δούλευαν στα χωράφια της Νεβρόπολης και διατηρούσαν εδώ τα καλύβια τους· από την ύπαρξή τους πήρε και το ονομά της η περιοχή. Τα τελευταία χρόνια, με την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα, ο οικισμός παρουσιάζει μεγάλη ανάπτυξη. Οι κάτοικοι του χωριού ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την

κτηνοτροφία. Αναφορές στο χωριό έχουμε στα τέλη του 16ου αιώνα. Αξιοθέατα της περιοχής είναι ο ναός του Αγίου Παντελεήμονα, ο νερόμυλος, οι πέτρινες βρύσες της Καραγιάννης και της Αγίας Παρασκευής.

Από τα Καλύβια Πεζούλας μπορείτε να ανηφορίσετε προς τον οικισμό της Πεζούλας αλλά και την πανέμορφη Φυλακτή. Στα πρώτα χιλιόμετρα θα δείτε στα δεξιά σας μία πολύ γραφική μεγάλη καλύβια που αποτελεί τα γραφεία της περιβαλλοντικής οργάνωσης «Βάτραχος Βραστός». Ο άνθρωπος και η κλιματική αλλαγή μπορούν να περιγραφούν από ένα βάτραχο τον οποίο τον βάζουν μέσα σε μία κατσαρόλα με νερό, ο οποίος κάθεται απαθής μέχρι το νερό να βράσει.

Νεοχώρι

Το Νεοχώρι είναι μεγάλος οικισμός του νομού Καρδίτσας. Αποτελεί το μεγαλύτερο από τα χωριά του Δήμου Λίμνης Πλαστήρα και πραγματικά "κρέμεται" πάνω από τη λίμνη. Απέχει από την Καρδίτσα περίπου 40 χιλιόμετρα.

Μέχρι και το 14ο αιώνα περίπου, το χωριό είχε την ονομασία "Παλιοχώρι" και σύμφωνα με μαρτυρίες αλλά και ερείπια που έχουν βρεθεί, βρισκόταν στον οικισμό "Μπελάγια" που βρίσκεται ανάμεσα στην Πεζούλα και στο Νεοχώρι. Λόγω της πανώλης που έπληξε την περιοχή, οι κάτοικοι αναγκάστηκαν να μετακινηθούν νοτιοανατολικά στην περιοχή όπου βρίσκεται μέχρι και σήμερα το χωριό και έκτοτε συναντάται με την ονομασία "Νεοχώρι". Με τη συνθήκη του Ταμασίου στα 1525 το Νεοχώρι ορίστηκε έδρα του συμβουλίου της αυτόνομης κοινότητας των Αγράφων και το 1526 συναντάται ως κεφαλοχώρι της περιοχής. Επιπλέον υπήρξε η έδρα της επισκοπής Φαναρίου και Νεοχωρίου η οποία άκμασε από τον 14ο αιώνα μέχρι την επανάσταση του 1821. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας η περιοχή χρησιμοποιήθηκε ως λημέρι από κλέφτες και αρματωλούς. Επίσης κατά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο μετέφερε εδώ το στρατηγείο του ο Σύνδεσμος της συμμαχικής αποστολής μετά την καταστροφή του χωριού Νεράιδα.

Παλαιότερα η οικονομία της περιοχής ήταν αγροτική και συνδεδεμένη με το οροπέδιο της Νεβρόπολης. Μετά την δημιουργία της λίμνης Πλαστήρα στη θέση του οροπεδίου, το 1959, η οικονομία της περιοχής υπέστη πλήγμα. Με την τουριστική ανάπτυξη που ξεκίνησε στην περιοχή από την δεκαετία του 1980 ο οικισμός ανέκαμψε στηριζόμενος πλέον στον τουρισμό. Σήμερα διαθέτει πολυάριθμα καταλύματα και τουριστικές επιχειρήσεις, παρόλα ταύτα διατηρεί ακόμη τον παραδοσιακό του χαρακτήρα. Αξίζει να επισκεφτείτε το Βοτανικό κήπο που φιλοξενεί φυτά του οικοσυστήματος της περιοχής ενώ μπορείτε να επιδοθείτε σε πλήθος υπαίθριων δραστηριοτήτων στη λίμνη αλλά και στην περιοχή γύρω από αυτή. Υδάτινα σπορ, ψάρεμα, ποδήλατο βουνού, ιππασία, πεζοπορία, ορειβασία, αλεξιπτώτο πλαιγιάς, τοξοβολία είναι κάποιες από τις αθλητικές δραστηριότητες που μπορείτε να ασκήσετε, και μέσα από αυτές να χαλαρώσετε ερχόμενοι σε άμεση επαφή με τη φύση.

Μπελοκομίτης

Σε μια όμορφη πλαγιά των Αγράφων, σε απόσταση αναπνοής από τη λίμνη Πλαστήρα, φαίνεται σκαρφαλωμένο το χωριό Μπελοκομίτης. Πολλές είναι οι εκδοχές για την προέλευση του ονόματος «Μπελοκομίτης». Σύμφωνα με μια τοπική παράδοση είναι σύνθετη λέξη και προέρχεται από το Μπελοκό (γυαλιστερός τόπος) και μύτη. Είναι μικρό και όμορφο χωριό συγκεντρωμένο αμφιθεατρικά σε έκταση τριάντα στρεμμάτων. Έχει μικρά, πυκνοδομημένα σπίτια με όμορφες αυλές, ενώ στενά δρομάκια συνδέουν τα σπίτια μεταξύ τους. Στο χωριό συναντάει κανείς παλιά πέτρινα σπίτια και ξυλόγλυπτα μπαλκόνια και πόρτες, δείγματα της αρχιτεκτονικής της περιοχής. Το χωριό απέχει 42χλμ. από την Καρδίτσα και βρίσκεται σε υψόμετρο 920μ. Κοντά στο χωριό βρίσκεται το μοναστήρι της Παναγιάς της Πελεκητής, χτισμένο μέσα στο βράχο, απ' όπου και υπάρχει θέα σε όλη την περιοχή. Άλλα αξιοθέατα είναι η "σπηλιά του Γάκη" και οι περιοχές Καρβασάρα και Βραγγιάνα όπου υπάρχουν δάση οξυάς, ελάτων και καστανιάς. Απέναντι από το χωριό, στην περιοχή "Βλάχικα Κονάκια", υπάρχει μια κορυφή όπου το σούρουπο διακρίνεται, κατά τους ντόπιους, το πρόσωπο, το στήθος, η ήβη και το γόνατο μιας γυναίκας, γι' αυτό και η κορυφή έχει πάρει την ονομασία "Ωραία Κοιμωμένη" ή "Κοιμωμένη των Αγράφων".

Ανθηρό

Το Ανθηρό είναι έδρα του Δήμου Αργιθέας, χτισμένο σε 900 μ. υψ. Απέχει από την Καρδίτσα 75 χλμ. και από το Μουζάκι 50 χλμ. Ο πληθυσμός του Ανθηρού αποτελείται από 350 άτομα το χειμώνα και 1.500 περίπου άτομα το καλοκαίρι. Οι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού αντλούν το εισόδημά τους από αγροτικές εργασίες, την κτηνοτροφία, τη μελισσοκομία, τη μεταποίηση ξύλου, άλλοι είναι οικοδόμοι και κάποιοι συνταξιούχοι και ορισμένοι διατηρούν εποχιακά καταστήματα. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας υπήρχε μεγάλο ακμάζον χωριό στην ίδια θέση, γεγονός που μαρτυρούν τα ερείπια των σπιτιών που βρέθηκαν στις αρχές του αιώνα (η βρύση στο κέντρο του χωριού, οι δύο ερειπωμένες εκκλησίες, καθώς και η Μονή Κατουσίου). Τα παλιότερα σπίτια του χωριού, διώροφα πετρόκτιστα γύρω στα 1910, από τα οποία διατηρούνται σε καλή κατάσταση τρία, χτίστηκαν από Ηπειρώτες μαστόρους. Όσον αφορά το τοπωνύμιο Μπουκοβίτσα, είναι σλαβικής προέλευσης. Μπορούμε να το ετοιμολογήσουμε από τη λέξη bukonο, η οποία σημαίνει οξυά, και την υποκοριστική κατάληξη -ίτσα. Επομένως είναι οικισμός της ύστερης βυζαντινής

εποχής.

Στο χωριό λειτουργεί μουσείο με εκκλησιαστικά κειμήλια. Κοντά στο χωριό υπάρχουν οι μονές της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και Γεννήσεως της Θεοτόκου (Μονή Κατουσίου), η γέφυρα του Κοράκου, πετρόχτιστο γεφύρι του 14ου αι. και δύο σπήλαια, της Κλεφτόβρυσης και του Σταυρού. Σημεία με ιδιαίτερη θέα είναι οι κορυφές των βουνών, Τσιούκα και Πηγάδι. Επίσης, γύρω από το χωριό υπάρχουν πλούσια δάση με οξιές και έλατα. Συγκεκριμένα το δάσος «Καρακίτσιου», με πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Το δάσος «Κατσάνος», το δάσος «Καλατόρι». Υπάρχουν επίσης δάση «Βλάχας», «Κλεφτόβρυσης», «Δραμπάλας» και «Παπαρούνας-Κανάλια». Πολλές είναι και οι πηγές με τρεχούμενο νερό. Ο Κατουσιώτης ή Ανθηριώτης ποταμός, με τις πέστροφες, τις μπριάνες και τις ασπρίτσες και πλούσια ορνιθοπανίδα, πηγάζει από τη θέση Κρανιές του οικισμού Μεταμόρφωση. Στη διαδρομή του υπάρχουν νερόμυλοι.

Αγία

Αγάθη

Η Αγία Αγάθη είναι οικισμός της τοπικής κοινότητας Καροπλεσίου, στο νότιο τμήμα του νομού Καρδίτσας, σε ορεινή περιοχή των Θεσσαλικών Αγράφων, ανάμεσα στις κορυφές Φλυτζάνι και Πυργούλι, πάνω στο τμήμα του ποταμού Μέγδοβα που κατηφορίζει νότια, μετά την Τεχνητή Λίμνη Ταυρωπού και στη συμβολή του με το ρέμα Σακιώτη. Είναι κτισμένη σε μέσο σταθμικό υψόμετρο 680 και απέχει από την Καρδίτσα 55 χλμ. περίπου. Ως αξιοθέατο χαρακτηρίζεται ο παλιός νερόμυλος στα δυτικά του οικισμού.

Καροπλέσι

Το Καροπλέσι (υψόμ. 910μ) απέχει από την Καρδίτσα 39 χλμ.. Αποτελεί τοπική κοινότητα της Δημοτικής Ενότητας Ιτάμου. Το Καροπλέσι βρίσκεται σε απόσταση 2 χλμ από το Δασικό Χωριό ΔΡΥΑΔΕΣ. Ήταν η παλαιά έδρα του Δήμου Δολόπων και η ιστορία του φθάνει μέχρι τα χρόνια του Βυζαντίου. Ο επισκέπτης στην περιοχή του Καροπλεσίου θα θαυμάσει τα φαράγγια και το τεράστιο οικολογικό πάρκο στη σμίξη του Μέγδοβα με τον Άσπρο ποταμό, την ειδυλλιακή τοποθεσία με τα αιωνόβια πλατάνια, τα μαντάνια και τους νερόμυλους στην Αγία Αγάθη, αλλά και τη Δημοτική Πινακοθήκη που στεγάζεται στο διατηρητέο κτίριο του Δημοτικού Σχολείου. Το Δημοτικό Σχολείο Καροπλεσίου βρίσκεται κοντά στην κεντρική πλατεία του χωριού και είναι του μονοτάξιου τύπου, του πρώτου οργανωμένου προγράμματος ανέγερσης σχολικών κτηρίων στην Ελλάδα. Το 1996, χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, γιατί αποτελεί αξιόλογο και αντιπροσωπευτικό δείγμα σχολικής αρχιτεκτονικής, όπως αυτή διαμορφώθηκε στον ελλαδικό χώρο από το τέλος του 19ου έως τις αρχές του 20ου αιώνα.

Νεράιδα

(Ευρυτανία)

Η Νεράιδα είναι οικισμός της Ευρυτανίας που βρίσκεται βορειανατολικά του χωριού των Αγράφων, χτισμένη σε υψόμετρο 1.340 μέτρων. Μέχρι το 1955 ονομαζόταν Νιάλα. Ο οικισμός βρίσκεται δυτικότερα του αυχένα της Νιάλας, στην οποία εκτυλίχθηκε μία από τις μεγαλύτερες τραγωδίες της περιόδου του εμφυλίου, που έχει καταγραφεί ως τραγωδία της Νιάλας. Πρόκειται για τον θάνατο δεκάδων στρατιωτών του Δημοκρατικού στρατού (ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας ήταν στρατός προσκείμενος στο Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας) και αμάχων που τους συνόδευαν, κατά την επιχείρησή διάσχισης του αυχένα της Νιάλας προκειμένου να αποφύγουν τον εγκλωβισμό τους από τις δυνάμεις του κυβερνητικού στρατού. Αιτία υπήρξαν οι αντίξοες καιρικές συνθήκες που συνάντησαν στην περιοχή όπου επικρατούσαν πολύ χαμηλές θερμοκρασίες και βρισκόταν σε εξέλιξη σφοδρή χιονοθύελλα. Στην ίδια επιχείρηση καταγράφηκε και ένα περιστατικό συμφιλίωσης μεταξύ των στρατιωτών των αντίπαλων πλευρών, οι οποίοι μοιράστηκαν για ένα βράδυ τις ίδιες σκηνές για να προφυλαχτούν από την χιονοθύελλα.

Κλειστός

ή

Κλειτσός

Ο Κλειστός βρίσκεται Β.Δ. της Φουρνάς σε υψόμετρο 780 μ. Αρχικά λεγόταν Κλειτσός (όπως επιμένουν να το λένε οι ντόπιοι) και αργότερα μετονομάστηκε σε κοινότητα Κλειστού και η έδρα μεταφέρθηκε το 1951 από την Κορίτσα στο Μεσοχώρι. Η ονομασία του χωριού, όπως προκύπτει από πατριαρχικά σιγγίλια που διασώθηκαν και φυλάσσονται στο ναό του Αγίου Νικολάου του νέου Κορίτσας, είναι παλιά από το 1784. Σήμερα, επικρατεί η άποψη ότι το Κλειστός προήλθε από το γεγονός ότι το μέρος είναι

κλειστό από παντού, από βουνά, και με αναγραμματισμό έφθασε στη σημερινή ονομασία. Σύμφωνα με μια εκδοχή για τη σημασία του ονόματος του χωριού Κλειτσός, είναι η εξής: Τρία αδέρφια Κρητικοί με το όνομα Κλειτσάκης, ήρθαν κυνηγημένοι στο Βάλτο. Από κει ανηφόρησαν για τ' Άγραφα και έφτασαν στο Καρπενήσι. Ο Κώστας Κλειτσάκης εγκαταστάθηκε σ' αυτό μόνιμα. Ο Γιώργος πήγε στο Μαυρίλο κι εργαζόνταν στους μπαρουτόμυλους. Ο τρίτος, άγνωστο το όνομα του, ήταν ψηλός και λεπτός, ξερακιανός που λέμε και τον φώναζαν Ξέρα και Κλείτσο. Ο Κλείτσος πήγε πρωτοπαλικάρο σε κάποιον κλεφτοκαπετάνιο, μέχρι να εγκατασταθεί τελικά κάπου στο χώρο πούναι σήμερα το χωριό Κλειτσός κι απ' αυτόν πήρε τ' όνομα του. Ο Κλειτσός αποτελείται από τρεις συνοικίες: τον Πλάτανο, το Μεσοχώρι και την Κορίτσα που είναι η πολυπληθέστερη συνοικία. Εδώ υπήρχε πολύ πριν από το 1637, το περιώνυμο μοναστήρι της "Κορίτσας" όπου φυλάσσονται τα λείψανα του Ευαγγελιστή Λουκά και στη θέση του σήμερα υπάρχει ο ενοριακός ναός του Αγίου Νικολάου του Νέου. Ο Κλειτσός είναι πατρίδα του νεομάρτυρα Αγίου Κυπριανού που μαρτύρησε στην Πόλη την 5η Ιουλίου 1679. Κοντά βρίσκεται και η κορυφή "Βουλγάρα" όπου στα 996 μ.Χ. έγινε σπουδαία μάχη μεταξύ των Βυζαντινών και των Βουλγάρων, που οδήγησε στην πλήρη εξόντωση των αλλοφύλων. Κοντά επίσης, βρίσκεται και "του Λιάζμπεη το μνήμα", όπου ο μεγάλος ρουμελιώτης ήρωας Κατσαντώνης, συνέτριψε το 1825 τις δυνάμεις του Τούρκου Ελιάζμπεη.

Μεσοχώρι

Η έδρα του δημοτικού διαμερίσματος Κλειτσού, για πρακτικούς λόγους, μιας και είναι γεωγραφικά ο κεντρικότερος των άλλων, εξ ου και το όνομά του, Μεσοχώρι. Το Μεσοχώρι με την μεγάλη του πλατεία, φιλοξενεί τον επιβλητικό ναό των Αγίων Ταξιάρχων, το σχολείο και την προτομή του Κλειτσιώτη Στρατηγού Χαράλαμπου Κατσιμήτρου 1886-1962, που το όνομά του γράφτηκε στο πάνθεον των ηρώων της σύγχρονης Ιστορίας μας. Το Μεσοχώρι, με τα παλιά κτίσματα μιας άλλης εποχής, αρκετά να αναστυλώνονται, κοσμήματα της περιοχής που σε ταξιδεύουν πολλά χρόνια πίσω.

Βράχα

Η Βράχα είναι ένα μικρό όμορφο χωριό της Ευρυτανίας που πρωτοσυναντάμε στα τελευταία χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Βρίσκεται στην ακρονότια Πίνδο και είναι χτισμένο αμφιθεατρικά σε υψόμετρο 880μ. Το όνομα της Βράχας οφείλεται στον απέναντι από το χωριό μεγαλοπρεπή και θεόρατο βράχο Τσιούκα. Στα τέλη του 17ου αιώνα η Βράχα έπαθε μεγάλες καταστροφές από πυρπόληση και επιδημίες. Μετά από χρόνια οικοδομήθηκε ξανά. Κατά την επανάσταση του 1821 το χωριό καταστράφηκε ολοκληρωτικά από πυρπόληση. Μονάχα το Μοναστήρι, την Μεταμόρφωση του Σωτήρα, δεν έκαψαν οι Τούρκοι. Πρόκειται για ένα παλιό μοναστήρι που βρίσκεται μέσα στην άγρια Ευρυτανική φύση, περιτριγυρισμένο από γάργαρες πηγές, βελανιδιές και καστανιές εκατοντάδων ετών. Εντυπωσιακό είναι το μικρό καθολικό του με το επίχρυσο τέμπλο και τις σπάνιες τοιχογραφίες. Στο μοναστήρι αυτό κατά την περίοδο της ελληνικής επανάστασης, κατέφευγαν εξεγερμένοι κλεφταρματωλοί. Ο επαναστάτης Κατσαντώνης χρησιμοποίησε πολλές φορές την μονή σαν επαναστατικό άντρο. Μετά την απελευθέρωση το χωριό ξαναχτίστηκε για μια ακόμη φορά. Στην Βράχα από τα παλιά χρόνια υπάρχει μία πλατεία, το Χοροστάσιο, στο κέντρο του μεγάλου Μαχαλά, δίπλα από την βρύση με τον ιστορικό πλάτανο ηλικίας 350-400 ετών. Εκεί είναι χτισμένο και το δημοτικό σχολείο του χωριού. Στο χωριό υπάρχουν πάνω από 20 πηγές και βρύσες από τις οποίες υδρεύεται το χωριό αλλά και υδραγωγείο.

Χόχλια

Χτισμένο στα 930μ. Είναι μια από τις πιθανολογούμενες θέσεις της Αρχαίας Οιχαλίας, πρωτεύουσας της Ευρυτανίας, που μέσα από παραφθορά του ονόματος έγινε Χόχλια. Εδώ υπάρχει ο αρχαίος οικισμός στη θέση «Γλά», όπου βρέθηκε μεγάλη ποσότητα αρχαίων αντικειμένων, κτερισμάτων και τάφων καθώς και ένα χάλκινο αγαλματάκι του θεού Διόνυσου που παριστάνει τον θεό της χαράς στεφανωμένο με κισσό.

Άγιος

Χαράλαμπος

Χωμένο μες το πράσινο, σε υψόμετρο 900μ και με 194 κατοίκους αυτό το μικρό χωριουδάκι απέχει 31 χλμ από το Καρπενήσι. Στο χωριό γίνεται πανηγύρι στις 10 Φεβρουαρίου, φωτεινή εξαίρεση, αφού σχεδόν όλα τα άλλα χωριά πανηγυρίζουν το καλοκαίρι.

Κρίκελλο - 5ο Χωριό Σταθμός

Το Κρίκελλο είναι ένα κεφαλοχώρι στο νομό Ευρυτανίας σκαρφαλωμένο σε υψόμετρο 1120μ., απέχει 30 χιλιόμετρα από το Καρπενήσι και έχει περίπου 420 κατοίκους. Βρίσκεται σε προνομιακή θέση ανάμεσα σε πυκνά δάση από αιωνόβια έλατα, πυκνά καρποφόρα δέντρα, σπάνια αρωματικά φυτά και σκιερά πλατάνια που φύονται πλάι στα πλούσια νερά του Κρικελλοπόταμου.

Στη διαδρομή προς το Κρίκελλο εντοπίζεται η θέση Κοκκάλια στα 1.400μ., όπου το 279 π.Χ. οι Αιτωλοί και οι Ευρυτάνες νίκησαν τους Γαλάτες. Η παράδοση λέει ότι από τα οστά των ηττημένων Γαλατών πήρε και το όνομά της η συγκεκριμένη περιοχή.

Μπαίνοντας στο χωριό σας υποδέχεται το γλυκό κελάρυσμα της κεντρικής πηγής. Το χωριό αποτελείται από πέτρινα παραδοσιακά χτισμένα σπιτάκια, με αρκετό τοπικό χρώμα και τη γοητεία του συμπληρώνει η πλατεία του χωριού με τα 6 μεγάλα πλατάνια (ένα από αυτά χρονολογείται από το 1754), τα καφενεδάκια και της παραδοσιακές ταβέρνες. Ο επιβλητικός καθεδρικός ναός του Αγίου Νικολάου δεσπόζει στην κεντρική πλατεία του Κρίκελλου. Χτισμένος το 1903 από ηπειρώτες

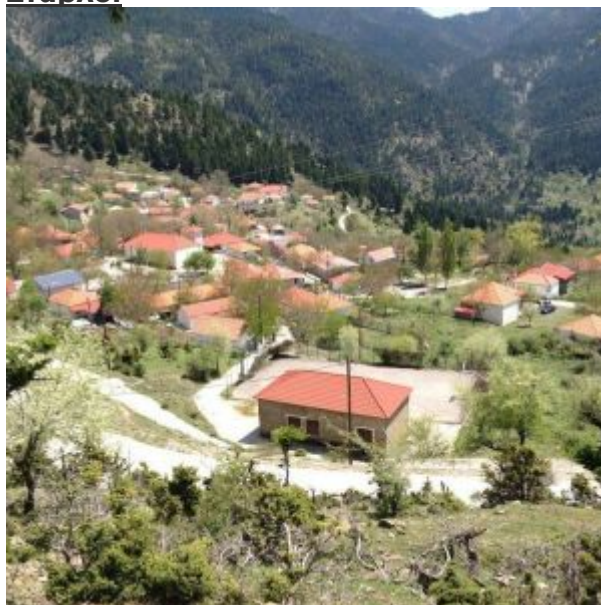
μαστόρους στη θέση παλιότερου μικρού ναού. Άλλες εκκλησίες που ξεχωρίζουν είναι αυτές του Αϊ Γιάννη και της Παναγιάς της Κρικελλιώτισσας. Χαμηλά κάτω από το χωριό, περνά και ο ξακουστός Κρικελλοπόταμος (μήκους 25 χλμ.) ο οποίος συγκεντρώνει τα νερά του από το βουνό Κοκκάλια, συνεχίζει το ρου του με πορεία ανατολική, κάνει στάση στο περίφημο «Πανταβρέχει» και καταλήγει βόρεια στα Διπόταμα όπου σμίγει με τον Καρπενησιώτη ποταμό. Στη θέση «Κουφόβρυση», περίπου ενάμιση χιλιόμετρο έξω από το χωριό, συναντάμε το μνημείο της Αντίστασης αφιερωμένο στην ιστορική μάχη του Κρίκελλου, την περίοδο της Κατοχής!

Η ύπαρξη του Κρίκελλου πιθανολογείται από τα βυζαντινά χρόνια. Διαπιστώνεται σίγουρα από τα τουρκικά φορολογικά κατάστιχα του 1454. Γύρω στα 1650 το Κρίκελλο συγκροτείται πιο οργανωμένα με τη συνένωση 7 παλαιότερων διάσπαρτων ποιμενικών οικισμών (Αγκάθι, Μπολιάνες, Λογγιές, Κουμάσια, Κίθι, Κόρπη, Διαβολίτσι). Σκοπός η δημιουργία ενός ενωμένου και οπωσδήποτε πιο προστατευμένου κεντρικού οικισμού, λόγω της δράσης των ληστών που λυμαίνονταν την περιοχή η οποία αποτελούσε ένα πολύ κομβικό πέρασμα στο δρόμο για το σαντζάκι της Ναυπάκτου. Λέγεται μάλιστα ότι οι επτά οικισμοί είχαν διάταξη κυκλικού σχήματος τύπου κρίκου (κρικέλας) από όπου κατά μία εκδοχή προήλθε και το όνομα του χωριού, αν και πιθανότερη θεωρείται η βλάχικης ή σλάβικης προέλευσης λέξη «Κιρκέλ». Η νερομάνα «Σωληνάρια» ήταν αυτή που θα παρείχε το απαραίτητο ζωογόνο υγρό στοιχείο για την κατοπινή ανάπτυξη του χωριού.

Στην πορεία το Κρίκελλο αναδείχτηκε σε σπουδαίο γεωργοκτηνοτροφικό κεφαλοχώρι και γνώρισε μεγάλη ακμή μέσα στους αιώνες. Επί τουρκοκρατίας αποτελούσε κέντρο ολόκληρου του βιλαετίου του Καρπενησίου. Ξακουστοί ήταν οι Κρικελλιώτες χτίστες, οι ραφτάδες και οι τσαρουχάδες. Μεγάλη υπήρξε η συνεισφορά των Κρικελλιωτών και στην επανάσταση του 1821 στην οποία έλαβαν μέρος 74 ντόπιοι αγωνιστές, ενισχύοντας τα στρατιωτικά σώματα των Γιολδάσηδων, του Μπότσαρη, του Καραϊσκάκη και άλλων οπλαρχηγών.

Στις 28 Οκτωβρίου 1942 διεξήχθη η πρώτη μάχη τμήματος του ΕΛΑΣ υπό τον Άρη Βελουχιώτη κατά των Ιταλών στη θέση Κουφόβρυση. Το Κρίκελλο θα γνωρίσει τεράστια καταστροφή και από τους Γερμανούς ναζί, δύο χρόνια αργότερα, τον Αύγουστο του 1944.

Στάβλοι

Οι Στάβλοι είναι ορεινό χωριό του νομού Ευρυτανίας. Είναι χτισμένο σε υψόμετρο 1.230 μέτρων στο όρος Οξυιά, που αποτελεί απόληξη των Βαρδουσίων, και αποτελεί έναν από τους πιο ορεινούς

οικισμούς της Ελλάδας. Βρίσκεται στους πρόποδες του βουνού Οξυά με εξαιρετική χλωρίδα, πλούσια πανίδα, ήπια μορφολογία, με πεντακάθαρα, γάργαρα, κρύα νερά. Η περιοχή είναι γεμάτη καταπράσινα έλατα, ιτιές, πλατάνια, ακακίες και κέδρους. Υπάρχει παντού πράσινο. Χαμηλότερα βρίσκουμε μηλιές, κερασιές, αχλαδιές, μουριές, κορομηλιές και καρυδιές. Τέλος, στα μέρη αυτά μπορούμε να συναντήσουμε σκίουρους, λαγούς, αλεπούδες, τσακάλια, αγριογούρουνα και λύκους καθώς και πολλά είδη πουλιών όπως σπίνους, κορυδαλλούς και μελισσοουργούς. Κοντά στις πηγές του Κρικελλοπόταμου, ανάμεσα στα χωριά Κρίκελλο, Στάβλοι και Άμπλιανη, το δάσος είναι τόσο πυκνό κι επιβλητικό κι έχει τόση άγρια ομορφιά που προκαλεί δέος. Εδώ τα βουνά εμπνέουν τον άνθρωπο. Διάχυτο είναι το αίσθημα της μη υποταγής, της ελευθερίας. Εδώ, το 1897, στη θέση « ταμπούρια » ο στρατηγός Σιαφάκας, κατασκεύασε οχυρά και τοποθέτησε τη δεύτερη γραμμή αμύνης κατά των Τούρκων, όταν η Ελλάδα δεν είχε ακόμη πλήρως απελευθερωθεί και τα σύνορά της ήταν λίγο πάνω απ' τη Λαμία. Ακόμα τα βουνά αυτά συνδέθηκαν με την αντίσταση κατά των Γερμανών (41-44) κι αργότερα δυστυχώς με τον εμφύλιο. Περπατώντας εδώ συναντά κανείς υπολείμματα απ' τα οχυρά του Σιαφάκα, (Ασπρόλιθι- Στεφάνια) σημάδια απ' τον εμφύλιο, ακόμα και κάλυκες από σφαίρες.

Ο Άγιος Αθανάσιος, ένα μικρό και όμορφο ξωκλήσι, με υπέροχη θέα του χωριού απ' το προαύλιό του, αποτελεί μαζί με την Αγία Παρασκευή τους φύλακες του χωριού απ' τα βόρεια και ανατολικά σύνορά του. Σύμφωνα με την παράδοση και αρχαιολογικά ευρήματα, εικάζεται ότι στην περιοχή βρίσκονταν τα ανάκτορα και οι στάβλοι του μυθικού βασιλιά Ευρύτου, ο οποίος έδωσε και το όνομά του στην Ευρυτανία. Μία άλλη ερμηνεία για την ονομασία του χωριού προέρχεται από την παράδοση ότι στην περιοχή βρίσκονταν οι στάβλοι της βασίλισσας των Φράγκων ιπποτών.

Γραμμένη

Οξυά

Το χωριό βρίσκεται στο νομό Αιτωλοακαρνανίας στην ορεινή Ναυπακτία και ανήκει στο δήμο Αποδοτίας. Είναι κτισμένο στο βουνό της Οξυάς σε ύψος 1200 μέτρων με θέα την οροσειρά των Βαρδουσιών, στο σημείο όπου τρεις διαφορετικοί νομοί συναντώνται: Αιτωλοακαρνανίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας. Στην ουσία αποτελεί το τελευταίο χωριό της ορεινής Ναυπακτίας πριν το πέρασμα προς τη Φθιώτιδα. Αποτελείται από το πάνω χωριό και το κάτω που είναι περισσότερο γνωστό ως «Καλύβια». Στη βουνοκορφή στα ανατολικά του χωριού βρέθηκε υπόγειος τάφος μακεδονικού τύπου ο οποίος ονομάζεται από τους ντόπιους Χωνοκκλησιά λόγω της εντύπωσης μικρού ναού που δίνει. Στην περιοχή έχουν επίσης βρεθεί ερείπια αρχαίου οικισμού και κεραμικά είδη πελασγικής επιρροής. Ανάμεσα στα εξωκλήσια Άγιος Δημήτριος και Αγία Μαρίνα της Γραμμένης Οξυάς υπάρχουν ίχνη αρχαίων κτισμάτων. Το όνομα του χωριού αρχικά ήταν Σιτίστα απο τα πολλά σιτηρά που είχε. Το 1927 ωστόσο πήρε το όνομα Γραμμένη Οξυά από μια οξυά που υπήρχε στη κορυφή του βουνού στη θέση Ρίπα. Στα χρόνια της τουρκοκρατίας οι καπεταναίοι όπως περνούσαν το χειμώνα με τα παληκάρια τους χάραζαν ένα σημάδι ψηλά στον κορμό της οξυάς, γιατί τα χιόνια έφταναν τα δύο μέτρα, δείγμα του ότι πέρασαν.

Στην ίδια οξυά, την άνοιξη που γύριζαν να πιάσουν ξανά τη θέση τους, άφηναν χαμηλά τώρα το ίδιο σημάδι. Αν δεν εύρισκαν το ίδιο σημάδι την άνοιξη κάποιου καπετάνιου έλεγαν με πόνο και θλίψη: αχ να βάλει ο θεός το χέρι του να μην τον χάλασε κανένας Τούρκος. Στις 23 Σεπτεμβρίου 1828 στη θέση Ρίπα πραγματοποιήθηκε και η μάχη της Γραμμένης Οξυάς στην οποία οι Έλληνες αγωνιστές κατατρόπωσαν τους Τούρκους. Όλο το μέρος αποτελεί ένα μνημείο φυσικής ομορφιάς!! Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στο νοτιότερο δάσος οξυάς στην Ευρώπη. Το δάσος βρίσκεται στα βόρεια του χωριού και φαίνεται σαν να προσπαθεί να καταλάβει το μεγάλο λιβάδι που συνεχίζεται έως την κορυφή του βουνού της Οξυάς, τη Σαράνταινα και αποτελεί την καρδιά της Ρούμελης. Σύμφωνα με την παράδοση, εδώ σταμάτησε το δρόμο της η οξυά κουρασμένη και δεν ακολούθησε το ξάδερφό της, τον έλατο, στο ταξίδι τους. Αραξε και έγινε έτσι το πιο δασύ δάσος, το τελευταίο στη νότια Ευρώπη και το πιο όμορφο. Μοναδικής επίσης ομορφιάς είναι ο ορεινός όγκος των Βαρδουσιών. Πρόκειται για ένα τοπίο αλπικής ομορφιάς. Τα Βαρδούσια έχουν έντονο ανάγλυφο με μεγάλα φαράγγια και γυμνούς βράχους, δάση με Κεφαλληνιακή ελάτη και ανοικτά βοσκοτόπια στα μεγάλα υψόμετρα. Συχνά αναφέρονται ως «Βουνό των νερών» και «Ελληνικές Άλπεις». Η ψηλότερη κορυφή τους είναι ο «Κόρακας» (2.475 μ.) και βρίσκεται στο νότιο τμήμα του βουνού. Στις κορυφές του δυτικού τμήματος την άνοιξη δημιουργείται «ψιλή βροχή» που μοιάζει με καταρράκτη, λόγω των χιονιών που λιώνουν και εξαιτίας των αρνητικών κλίσεων που οι κορυφές παρουσιάζουν σε ορισμένα σημεία. Από αυτό το φαινόμενο πολλοί ντόπιοι ονομάζουν τα Βαρδούσια και ως «Ανεμιστός». Το δυτικό συγκρότημα είναι το πιο άγριο και ταυτόχρονα εκπληκτικά όμορφο τοπίο που συναντάται στα Βαρδούσια. Υπάρχουν πάρα πολλές επιλογές για περιπάτους και μικρές εξορμήσεις. Μπορείτε να ξεκινήσετε με μια πεζοπορία από το πάνω χωριό προς το κάτω (τα λεγόμενα Καλύβια). Στο δρόμο θα συναντήσετε την εκκλησία του Αγίου Ιωάννη ενώ η διαδρομή προσφέρεται για να μαζέψετε τη ριγανή σας. Ωραία πρόταση είναι και μια βόλτα στο ελατοδάσος που σκεπάζει το χωριό και είναι γνωστό ως «Κεφαλάρι». Φυσικά μην παραλείψετε μια βόλτα στο δάσος της οξυάς. Αν σας αρέσουν οι πεζοπορίες στη φύση ξεκινήστε για το ορειβατικό καταφύγιο που βρίσκεται στο διάσελο Γαρδικίου-Γραμμένης Οξυάς. Το καταφύγιο είναι μεγάλο και άνετο. Από εκεί μπορείτε να συνεχίσετε για την κορυφή του όρους της Οξυάς, τη Σαράνταινα (ύψος 1926μ) Μην παραλείψετε επίσης να κατεβείτε μέχρι το ποτάμι του Ευήνου. Το τοπίο είναι φανταστικό. Στις όχθες του ποταμού υπάρχουν έλατα και τεράστια πλατάνια.

Αρτοτίνα

Χτισμένη εδώ και αιώνες στο βορειοδυτικό άκρο της Φωκίδας, η Αρτοτίνα θεωρείται το κεφαλοχώρι της ορεινής Δωρίδας, ένα από τα μεγαλύτερα αλλά και σπουδαιότερα χωριά, που βρίσκεται ανάμεσα στις κορυφές των Βαρδουσιών, σε υψόμετρο 1.180 μέτρων. Το όνομά της αποδίδεται ως «Νέα Άρτα» και το χωριό λέγεται πως ιδρύθηκε από διωγμένους

εντυπωσιακά βιτρό, κατανυκτική και γαλήνια. Το χωριό έχει περίπου 600 πετρόχριστα σπίτια στον πάνω και κάτω μαχαλά (γειτονιά). Οι μόνιμοι κάτοικοι το είναι 518 και το καλοκαίρι το χωριό σφύζει από ζωή από ντόπιους και θερινούς παραθεριστές. Στο χωριό διοργανώνεται το τελευταίο ΣΚ του Ιουλίου – από την Αδελφότητα Αθανασίου Διάκου – διήμερες εκδηλώσεις με την ονομασία «Διάκεια» προς τιμήν του ένδοξου τέκνου του χωριού.

Στα πλαίσια των διήμερων εκδηλώσεων περιλαμβάνονται διαλέξεις, αγώνες ορεινού τρεξίματος, ποδηλασίας και διάφορα πολιτιστικά δρώμενα στην πλατεία του χωριού, ενώ κατά παράδοση την Κυριακή διοργανώνεται και τοπικό πανηγύρι. Πανηγύρι επίσης συνηθίζεται να γίνεται στην πλατεία την 6η Αυγούστου ημέρα εορτασμού της εκκλησίας της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα.

Μαυρολιθάρι

Το **Μαυρολιθάρι** είναι ορεινό χωριό του νομού Φωκίδας. Είναι χτισμένο σε υψόμετρο 1.140 μέτρων στις πλαγιές της Οίτης και αποτελεί έναν από τους πιο ορεινούς οικισμούς της Ελλάδας. Το χωριό αποτέλεσε πρωτεύουσα του τέως Δήμου Καλλιένων, ενώ από το 2011 υπάγεται διοικητικά στο διευρυμένο Δήμο Δελφών. Ο πληθυσμός του, σύμφωνα με την Απογραφή του 2011, είναι 491 κάτοικοι.

Κατά την Τουρκοκρατία, το χωριό ήταν έδρα αρματολών και κλεφτών: αποτέλεσε πατρίδα του αρματολού Βλαχαρμάτα. Το Μαυρολιθάρι κήκε κατά την διάρκεια της Κατοχής από τους Γερμανούς.

Καστριώτισσα

Η **Καστριώτισσα** είναι ορεινό χωριό του νομού Φωκίδας. Το όνομά της οφείλεται στα ερείπια αρχαίου κάστρου που υπάρχουν μέσα στο χωριό, το οποίο χτίστηκε το 500 π.Χ. και χρησιμοποιήθηκε από Δωριείς. Είναι χτισμένη σε υψόμετρο 1.160 μέτρων στις πλαγιές της Οίτης και αποτελεί έναν από τους πιο ορεινούς οικισμούς της Ελλάδας. Το 325 π.Χ. κυριεύθηκε από τους Πέρσες. Στις αρχές του 19ου αιώνα, πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες ανασκαφές στην περιοχή, ενώ αναφέρεται και το 1897 σε γραπτή πηγή. Στην Καστριώτισσα επίσης βρίσκεται η εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, η οποία αποτέλεσε καταφύγιο κατά την Τουρκοκρατία. Στη

θέση της εκκλησίας υπήρχε παλαιότερα γυναικείο μοναστήρι. Η Καστριώτισσα ανήκε έως το 2010 στο Δήμο Καλλιέων, ενώ από το 2011 υπάγεται στο νέο Δήμο Δελφών. Ο πληθυσμός της σύμφωνα με την Απογραφή του 2011 είναι 118 κάτοικοι. Απέχει 59 χιλιόμετρα από την Άμφισσα και 69 χιλιόμετρα από τη Λαμία.

Οινοχώρι

Το Οινοχώρι βρίσκεται στα βόρεια όρια του νομού και είναι κτισμένο στις πλαγιές που ενώνεται η Οίτη με τη Γκιώνα. Απέχει 37,5 χλμ. Β. της Άμφισσας, 14 χλμ. ΒΔ. της Γραβιάς. Η περιοχή είναι γεμάτη από δρυς, κέδρα, έλατα και σπάρτα καθώς και πηγές γεμάτες πλατάνια. Έχει θέα τις οροσειρές του Παρνασσού και του Καλλίδρομου. Στο χωριό υπάρχει ο ναός της Αγίας Αικατερίνης, πολιτιστικό κέντρο, γήπεδο μπάσκετ, σύγχρονη παιδική χαρά και ξενώνας για φαγητό και διανυκτέρευση. Αξιοθέατα είναι, σε απόσταση 4 χλμ., τα ερείπια αρχαίας πόλης, που πιθανολογείται ότι είναι η δωρική πόλη Δρυόπη, μια από τις πόλεις της Δωρικής Τετραπόλης. Στην είσοδο του χωριού, υπάρχει ο πέτρινος βράχος "Ψηλό Κοτρώνι" με ύψος 100 μέτρων που χρησιμοποιείται για αναβάσεις και αναρριχήσεις. Στο δρόμο προς την Καλοσκοπή βρίσκεται η πηγή "Κεφαλόβρυσο" μέσα σε πανύψηλα πλατάνια της και το εκκλησάκι της Αγίας Ελένης.

Αποστολιάς

Το χωριό **Αποστολιάς** (παλαιότερα κάτω Κάνιανη) βρίσκεται στους πρόποδες της Οίτης βορειοδυτικά της Γραβιάς και σε υψόμετρο 520μ. Ο οικισμός δημιουργήθηκε περί το 1830 και ουσιαστικά απετέλεσε επέκταση του οικισμού Άνω Κάνιανη (σημερινό Οινοχώρι). Αναπτύχθηκε με την προσέλευση πολλών κατοίκων από διάφορες περιοχές, όπως π.χ. από την Ηπειρο (περιοχή του Σουλίου), εξ ου και το επίθετο Σόλιας αρκετών κατοίκων, ελαφρώς παραποιημένο βέβαια.

Αποστολιάς ονομάστηκε -κατ'ορισμένους- από τον Ιερό Ναό των Αγίων Αποστόλων. Στον ίδιο Ιερό Ναό οφείλεται και η ονομασία του χειμάρρου "Αποστολιάς" που διέρχεται έξω και κάτω από το χωριό.

Άνω Καλύβια

Το χωριό Άνω Καλυβια ανήκει στο νομό Φθιώτιδος.